

بررسی راه‌کارهای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن‌ها در ایران

مریم پسنده^۱

چکیده

امروزه تبلیغات فرقه‌های نوظهور منش‌ها و روش‌های برخی افراد را به انحراف کشیده است. در روند تغییرات حاصل آنچه از همه بیشتر مورد ستیز و عناد قرار می‌گیرد، سنت و هنجارهای رایج و پذیرفته‌شده است. شاید وضعیت فعلی با وضعیت تهدید، فاصله زیادی داشته باشد، لیکن آنچه مسلم است محدودسازی موفق اکنون از مقابله جدی و همه‌جانبه فردا مؤثرتر و کم‌هزینه‌تر است. ممکن است بعضی از صاحب‌نظران گمان کنند که بهتر است تنها عرفان اسلامی را ارائه دهیم و از نقد این فرقه‌ها بی‌نیاز هستیم؛ درحالی‌که این فرقه‌ها اذعان می‌کنند ما همان چیزی را می‌گوییم و می‌خواهیم که عرفان اسلامی می‌جوید، تنها زبان و شیوه ما امروزی، متفاوت و مردمی‌تر است. به این دلیل لازم است کاستی‌های این فرقه‌ها با ارائه راه‌هایی تبیین شود، تا این شبهه را برطرف کند.

هدف و سؤال اصلی این پژوهش بررسی راه‌کارهای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن‌ها در ایران است. برای انجام این تحقیق پرسشنامه‌ای با ۲۳ سؤال بسته تنظیم و بین ۴۰ نفر از خبرگان توزیع شد. تعداد ۳۶ پرسش‌نامه جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل آماری گردید. ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲۷ محاسبه و پایایی آن تأیید شد. پاسخ‌دهندگان مهم‌ترین راهکار مقابله را استفاده از «برنامه‌های دینی و اعتقادی» دانسته و «اقدامات فرهنگی»، «برنامه‌های آموزشی»، «اقدامات امنیتی و انتظامی» و «فعالیت‌های اجتماعی» را به ترتیب در اولویت‌های بعدی قرار دادند.

کلیدواژه‌ها: ادیان جدید، جنبش‌های نوپدید دینی، عرفان سکولار، عرفان کاذب، نحله‌های انحرافی نوظهور

مقدمه

امروزه با همه شعارهای زیبا و دلربایی که در جهان به گوش می‌رسد، سلطه‌گری همچنان در زندگی بشر باقی است. مهم‌ترین جریانی که در برابر سرمایه‌داری - لیبرالیستی غرب جلوه کرده جریان معنویت‌گرایی و بازگشت به دین است که در مقابل آن نیز جریانی نوظهور در غرب پدید آمده است که اصلی‌ترین کارکرد آن تداوم وضعیت سلطه‌گرایانه و سلطه‌پذیرانه در جهان و اصالت دادن به انسان است. از طرفی می‌توان در برخی افراد تغییر در روش‌ها و منش‌ها را دید. اولویت این افراد در سبک زندگی از نگرش به اصول اعتقادی و ملی عبور کرده و منش‌ها و روش‌های آنان با اتکا بر تبلیغات فرقه‌ها و عرفان‌های نوظهور به انحراف کشیده شده است و رفتارها و نشانه‌های حاکم بر این فرقه‌ها و عرفان‌ها اساس رفتار این افراد را تشکیل می‌دهد. عرفان‌های نوظهور یا جنبش‌های نوپدید دینی که ادعای رساندن به معنویت در کم‌ترین زمان را دارند کاملاً با آن سبک زندگی هم‌خوانی دارند که همه چیز را آماده و سریع می‌خواهد و برای رسیدن به معنویت و عرفان هم به دنبال راهی ساده و سریع می‌گردد. (مظاهری سیف، ۱۳۹۰: ۳۳-۲۹)

موضوع عرفان‌های نوظهور یکی از توطئه‌های استکباری است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران عمده فعالیت‌های خود را به سمت مراکز علمی و دانشجویان در دانشگاه‌ها سوق داده و در پی گمراه نمودن نسل جوان در کشورمان می‌باشد و در این راستا با انتشار کتب و فعال نمودن سایت‌های مختلف حجم فعالیت‌های خود را هر روز در جهت اهداف تعیین شده بیشتر می‌نماید. (امین‌خندقی، ۱۳۹۱، به نقل از نوربخش، ۱۳۹۰)

عرفان‌های نوظهور عمدتاً موج‌وار می‌آیند و می‌روند. در ظاهر و ادعاهای خود همانند موج عمل می‌کنند، ولیکن نهایتاً به‌سان کف‌های بی‌ارزش روی آب، بی‌توجهی طالبان را به دنبال دارند. هرچند که مدت حیات این عرفان‌ها محدود است، ولیکن تأثیرات تخریبی آن در جامعه نسبتاً ماندگار بوده و اندیشه‌ها و تفکرات جذب‌شدگان را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. (مظاهری سیف، ۱۳۸۹ج) شاید وضعیت فعلی با وضعیت تهدید، فاصله زیادی داشته باشد، لیکن آنچه مسلم است محدودسازی موفق امروز، از مقابله جدی و همه‌جانبه فردا مؤثرتر و کم‌هزینه‌تر است. این عرفان‌ها هنوز شاکله جدی به خود نگرفته‌اند و این امکان وجود دارد که با اندک تهاجمی، وضعیت دفاعی به خود گیرند و آثار تخریبی آن‌ها کاهش یابد. (طالبی دارابی، ۱۳۸۸: ۲۷-۲۵)

این حقیقتی است که الآن شبه عرفان‌ها در جامعه در میان جوانان وجود دارد و روزه‌روز رو به افزایش است، به خاطر این‌که مطالبات جوانان افزایش پیدا کرده و ارتباط آن‌ها با جهان غرب باعث شده که

انتظارانشان از محیط بالاتر برود و درعین حال اگر احساس کنند امکانات لازم برای پاسخ‌گویی را ندارند، به امور ماورایی که بخشی می‌تواند اصل باشد و برخی غیر اصل، روی بیاورند. (مفیدنژاد، ۱۳۸۷)

عرفان‌های نوظهور در ایران چندان گسترده و عمیق نشده است اما چند جهت ارائه راه‌کارهایی در جهت کم‌تر شدن گرایش جوانان به این عرفان‌ها، نقد مستقل این جریان‌ها را ضروری می‌نماید: نخست این‌که این عرفان‌ها به سبب نفوذ در فرهنگ مسلمانان تعلیم و روش‌های خود را با برخی آموزه‌های اسلام همانند معرفی کرده و اذعان می‌کنند ما همان چیزی را می‌گوییم و می‌خواهیم که عرفان اسلامی می‌جوید، تنها زبان و شیوه ما امروزی، متفاوت و مردمی‌تر است؛ (دارابی، ۱۳۹۱: ۸) به این دلیل لازم است تفاوت‌ها و کاستی‌های این عرفان‌ها با ارائه راه‌هایی تبیین شود، تا از این تشبیه جلوگیری کرده و این شبهه را برطرف کند. دوم این‌که عرفان اسلامی برای ارائه، نیازمند زبان و مخاطب‌شناسی امروزی است و نمی‌توان با خواندن آثار گذشته به‌تنهایی با جامعه امروزی ارتباط برقرار کرد و تحفه‌ای محبوب و دل‌نشین به جامعه فرهنگی ارمغان داد. عرفان‌های نوظهور با این‌که ساختار، اهداف و محتوای مناسبی ندارند، معمولاً ادبیات سهل و دل‌پذیری را به کار می‌گیرند که آشنایی با آن، اساتید و پژوهشگران عرفان اسلامی را برای بازخوانی و بازتولید عرفان اسلامی برای مخاطب امروزی و در جامعه معاصر، توانمند می‌سازد. سوم این‌که شناخت نقاط ضعف و کژی‌ها و کاستی‌های عرفان‌ها یا ادیان عصر جدید، کمک می‌کند در ارائه امروزی عرفان اسلامی و بازتولید تعلیم و آموزه‌های آن بر اساس شرایط مخاطب معاصر، به بیراه نرویم و آسیب‌های نوآوری در این حوزه را کاهش دهیم. (شریفی دوست، ۱۳۹۱: ۵۳-۵۴) چهارم این‌که برای مراقبت از سبک زندگی اسلامی ایرانی در کشور تعیین راه‌کارهایی برای مقابله با گرایش به این نوع عرفان‌ها و توسعه و گسترش آن‌ها در ایران ضروری به نظر می‌رسد و بیم آن می‌رود که به دلیل کوتاهی در این امر الگوی رفتاری در جامعه رفته‌رفته تغییر کرده و الگوی جدید مبتنی بر ایده‌ها، اعتقادات و منش‌های این عرفان‌ها، مدل و سبک زندگی در کشور را سازمان‌دهی نماید.

از طرفی عرفان‌های نوظهور و تحرکات و فعالیت‌های آنان همواره دغدغه فکری مسئولان، نهادهای امنیتی و... را فراهم نموده که نیاز به مطالعات عمیق‌تری توسط محققان و صاحب‌نظران در این حوزه می‌باشد. (پیری، ۱۳۹۲) اگرچه آسیب‌ها و پیامدهای ناشی از فعالیت اکثر فرقه‌ها از نظر ابعاد مختلف چندان مورد اعتنا قرار نگرفته‌اند، اما برخی از این گروه‌ها مستقیماً ارزش‌های اخلاقی و انسانی را نشانه گرفته و امنیت اجتماعی را خدشه‌دار می‌سازند، (پیرعلی، ۱۳۹۰: ۵) و همواره امنیت اخلاقی جامعه نیز از این مؤلفه متأثر می‌گردد (پیری، ۱۳۹۲) لذا مقابله جدی با آنان لازم است. و موضوع اساسی این است که چگونه می‌توان از گسترش این عرفان‌ها در ایران جلوگیری کرد.

سؤالات تحقیق:

سؤال اصلی:

راه کارهای اصلی مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در ایران کدامند؟

سؤالات فرعی:

- ۱- آیا «برنامه‌های معین دینی و اعتقادی» راه‌کاری برای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در ایران است؟
- ۲- آیا «اقدامات فرهنگی» راه‌کاری برای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در ایران است؟
- ۳- آیا «برنامه‌های معین آموزشی» راه‌کاری برای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در ایران است؟
- ۴- آیا «اقدامات امنیتی و انتظامی» راه‌کاری برای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در ایران است؟
- ۵- آیا «فعالیت‌های اجتماعی» راه‌کاری برای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در ایران است؟

(۱) مبانی نظری

(۱-۱) تعاریف عملیاتی واژه‌ها:

عرفان: در لغت به معنای شناخت است و معنای لغوی عرفان هر شناختی را شامل می‌شود. اما تعریف حقیقی عرفان عبارت است از «شناخت شهودی و باطنی اسماء، صفات و افعال خداوند».

نوظهور: اصطلاح نوظهور که در عنوان آمده است، به‌دوراز دآوری ارزشی انتخاب‌شده و تنها سابقه زمانی را در نظر گرفته است لذا از انتخاب واژگانی چون کاذب، زمینی و غیره اجتناب شده است. این مطلب را هم اشاره می‌کنم که برخی از عرفان‌ها مانند یوگا و عرفان سرخ‌پوستی از نظر تاریخی دارای سابقه دیرینه‌ای می‌باشند اما ورود آن‌ها به ایران در دهه‌های اخیر شدت گرفته و به این خاطر نوظهور تلقی می‌شوند.

مقابله: با مفهوم مبارزه و جلوگیری به صورت هم‌زمان استفاده‌شده است و هدف استفاده از این واژه این است که هم روش‌هایی که منجر به جلوگیری از گسترش می‌شوند موردبررسی قرار گیرد و هم در صورت لزوم مبارزه‌های عملی در نظر گرفته شود.

عرفان‌های نوظهور: عرفان‌های تازه تأسیسی هستند که هیچ‌گونه اصالت و صبغه دینی ندارند و محصول تفکرات واهی و دروغین می‌باشند. به عبارتی اصلاً این‌ها عرفان نیستند بلکه سراسر جهل و نادانی‌اند. بشر امروزی با تجربه تفکرات مادی به پوچی رسیده و برای فرار از این بن‌بست به زعم خود به سوی معنویت پناه آورده و به عبارتی از چاله به چاه افتاده است. این نوع عرفان‌ها که با عنوان جنبش‌های نوپدید دینی عمده‌تاً از جنگ جهانی دوم به بعد ظهور کردند، در اواخر دهه هفتاد در جوامع غربی برجسته شدند. (مهدوی کنی، ۱۳۸۶: ۴۱)

۲-۱) ریشه‌های عرفان‌های نوظهور:

«دین‌سازی» و «مسلک‌سازی» در جوامع امروزی، طرح جدی و دیرینه دشمنان ادیان الهی و بدون تردید بعدی از ابعاد مختلف تهدید است. عرفان‌های بدلی و حرف‌هایشان در طول تاریخ وجود داشته و همیشه به دنبال فرصتی برای عرضه افکار خود به جامعه بوده‌اند، و این عصر که عصر هجوم مردم به معنویت است، این عرفان‌ها فرصتی برای ظهور، به میدان آمدن و مطرح کردن خود پیدا نمودند. رهایی از رنج زندگی در قیدوبندهای این جهانی و آزادی از اوام و فریب‌هایی که اندیشه و قلب ما را محدود و اسیر کرده است از آموزه‌هایی است که در ادیان شرقی وجود دارد. (مظاهری سیف، ۱۳۸۹ الف) در مورد عرفان‌های بدلی نیز این مطلب صدق می‌کند، به این بیان که هجوم مردم به معنویت و کاستی‌های ادیان سنتی و کلیساهای، و نبود مباحث معنوی ناب و امروزی، زمینه به وجود آمدن و یا بهتر بگوییم زمینه مطرح‌شدن معنویت‌های نوین را فراهم نموده است. شکل‌گیری فرق و نحل، معلول علت‌های متنوع و متکثری است که در حوزه‌های فردی، خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و امنیتی قابلیت تبیین پیدا می‌کند. حاکمیت وجوه متکثر و ابعاد متعدد در فرقه‌ها، هم بر پیچیدگی آن در تبیین مسئله و پدیده‌شناسی می‌افزاید و هم راه‌کارهای برخورد با این پدیده را با موانع جدی روبرو می‌سازد. ای بسا فرقه‌ای به یک علت مشخص، به مرحله ظهور رسیده باشد، ولی تداوم حضور و فعالیت آن قطعاً نمی‌تواند به همین شکل، بسیط و ساده باشد و نیازمند مجموعه‌ای از عوامل و مؤلفه‌هایی است تا مسیر حرکتی یک فرقه را از ظهور و اعلام موجودیت به ثبات و توسعه برساند. کم نیستند تعداد فرقه‌هایی که با هدف کلاهبرداری و کسب درآمد شکل‌گرفته‌اند، اما تداوم حیات و توسعه این فرقه‌ها درگرو مجموعه متنوع و متکثری از مؤلفه‌های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بوده است. (داداشی آذر، ۱۳۹۱: ۱۴)

بسیاری از منابع مربوط به این دیدگاه‌ها برگرفته از فرهنگ‌های حاکم در غرب می‌باشد که با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه ما تفاوت دارند و برخی از این گروه‌ها نیز از حد اعتدال خارج شده و دچار افراط و تفریط

می‌شوند. شکل‌گیری این عرفان‌ها ریشه در این نکته مهم دارد که مردم عصر حاضر تمایل کم‌تری به صرف وقت برای بالا بردن سطح معلومات دینی خود دارند و فقدان یا کمبود معلومات موردنیاز دینی، باعث شده که زمینه برای سوءاستفاده دیگران فراهم شود. این عرفان‌ها مدعی رفع کردن نیازهای انسان امروزی هستند و هر کدام با توجه به یکی از ابعاد انسان و یا نیاز او دستورالعمل‌هایی داده‌اند. (مهروی کنی، ۱۳۸۶: ۴۳-۴۲).

معمولاً این‌طور گفته می‌شود که ما در عصر بازگشت انسان به معنویت یا بازگشت معنویت به زندگی بشر به سر می‌بریم؛ اما نگاهی به روند شتاب‌زده و گسترده معنویت‌گرایی که بیش از چند دهه از عمر آن نمی‌گذرد، به‌وضوح نشان می‌دهد با پدیده انفجار معنویت روبه‌رو هستیم. انسان مدرن که به سختی دور از معنویات نگه داشته می‌شد و در تمدنی زندگی می‌کرد که غیر از جهان و زندگی مادی برای چیز دیگری ارزش قائل نبود، حریص و عجول و عنان‌گسیخته به معنویات روی آورده و همانند مردمانی که در قحطی به سر می‌برند و انبار نانی یافته‌اند، سنت‌های کهن عرفانی و معنوی را برگرفته و هر کس تکه یا تکه‌هایی از مکاتب مختلف را چنگ زده و می‌کوشد روح تشنه خود را با آن سیراب کند. میلتن، پرکارترین محقق در حوزه جامعه‌شناسی عرفان‌های نوظهور می‌نویسد: بیش از دو هزار فرقه معنویت‌گرا در آمریکا و بیش از دو هزار جریان معنویت‌جویی در اروپا است و درصد کمی از آن‌ها مشترک‌اند. (ضابط، ۱۳۸۳)

در حقیقت، در چند دهه گذشته حدود چهار هزار مکتب و فرقه عرفانی و معنوی در جهان غرب شکل‌گرفته است. این جریان‌های معنویت‌گرا، طیف بسیار متنوعی را شامل می‌شوند که از عرفان ادیان ابراهیمی تا استفاده از مواد مخدر و روابط آزاد جنسی را در بر می‌گیرد. در واقع، هر چیز که به‌نوعی فرصت‌رایی از چارچوب‌های جامعه مدرن و روگردانی از هنجارهای تمدن مادی و سرمایه‌داری را فراهم کند، معنویت‌شناخته می‌شود. در این شرایط، معنویت، هر آن چیزی است که برای اعراض از زندگی مادی و تمدن غالب و ارزش‌ها و هنجارهای سرمایه‌داری فرصتی فراهم سازد. مادیات برای انسان معاصر، همین مدل یکنواخت زندگی غربی و ارزش‌ها و اهداف زندگی روزمره است و به هر نحو که بتوان از این چارچوب بیرون زد و نفسی کشید، صورتی از معنویت ایجاد شده است. معنویت در فرهنگ امروز انسان مدرن یا پست‌مدرن هرگونه فراروی، روگردانی و نه گفتن به معیارها و هنجارهای زندگی مادی مدرن است. (دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۹۰: ۱۱)

انسان دنیای مدرن در مواجهه با این نیاز انواع مدل‌های معنویت‌گرایی را در اختیار مشتریان قرار داده و نو به نو آن‌ها را تجدید می‌کند و مد روز معنویت‌گرایی را همه‌روزه در معرض نمایش دارد. این وضعیت

سبب شده است که همه‌روزه شاهد انواع و اقسام مسالکی باشیم که به نام «عرفان نوظهور» نامیده می‌شوند و جامعه دینی را دچار چالش نموده‌اند.

ریشه‌های اصلی پیدایش این عرفان‌های نوظهور را می‌توان در این موارد پیدا کرد: کاستی‌های ادیان سنتی، خصوصاً عملکرد بد کلیسا و خودخواهی‌های آن‌ها، گرایش به معنویت به عنوان یک گرایش اصیل و روی‌آوری بشر تشنه معنویت به این جنبش‌های معنوی نوین برای پاسخ گرفتن نیازهای روز، مدرنیته شدن غرب و دور نگه‌داشتن مردم از معنویت به بهانه جایگزینی تکنولوژی به جای همه چیز، راحت‌طلب شدن مردم به خاطر بالا رفتن سطح مالی و توجه به مسائلی که آسان و سریع به دست می‌آید، تمایل انسان‌ها برای رسیدن به لذت در مسائل معنوی، مسائل اقتصادی، سیاسی و مقابله با انقلاب اسلامی و جلب توجه به تضعیف شیعه که خود می‌تواند دلیلی دیگر برای افزایش تعداد این عرفان‌ها به جهت جلوگیری از توجه غرب به مکتب تشیع باشد. (فعال، ۱۳۹۱: ۵۳-۴۰)

۱-۳) ضرورت مقابله با عرفان‌های نوظهور:

نگارنده در مقاله‌ای درباره علل گرایش به عرفان‌های نوظهور فعال در ایران به این نتیجه رسیده است که مهم‌ترین علت گرایش، بسترهای فرهنگی، ریشه‌های اعتقادی، سیاسی، بسترهای فردی و علل اجتماعی است. (پسنده، ۱۳۹۳)

آسیب‌های گرایش به این عرفان‌ها و فرقه‌ها در ابعاد مختلفی قابل تبیین و بررسی است. از بعد فردیت فرد تا خانواده، جامعه و منافع و مصالح ملی می‌تواند در معرض این آسیب‌ها باشد. وجود این آسیب‌ها ضرورت مقابله با گسترش این نوع عرفان‌ها را برای همه روشن می‌سازد. در این قسمت به بخش‌هایی از این آسیب‌ها اشاره می‌شود:

الف- آسیب‌های فردی ناشی از گرایش به این عرفان‌ها عبارت‌اند از: از دست دادن قدرت انتخاب و اراده آزاد؛ کاهش قدرت تعقل، تعمق و تفکر؛ قضاوت ضعیف؛ توهم، اضطراب، احساس گناه، گم‌گشتگی، و بدگمانی؛ پذیرش کورکورانه و دور از منطق؛ مخدوش کردن مرزهای زندگی خصوصی؛ از بین بردن فردگرایی و فردیت افراد؛ تخریب شخصیت قلبی و منکوب نمودن اعتقادات گذشته فرد با هدف خراب کردن پل‌های گذشته؛ خلق احساس کاذب حقانیت، به وسیله انگشت‌نما کردن نارسایی‌های دنیای خارج و سایر فرق؛ ایزوله کردن؛ القای فقدان واقعیت، به وسیله جداسازی فیزیکی از خانواده، دوستان، اجتماع، و

منابع عقلانی؛ برقراری وفاداری و تمکین در قبال گروه به وسیله تهدید روان، زندگی، یا جسم فرد برای کوچک‌ترین فکر، کلمه، یا عملکرد منفی.

ب- آسیب‌های در ابعاد خانواده و جامعه: از آنجاکه خانواده پایه‌های اصلی یک جامعه می‌باشد، تأثیر مستقیم در کیان جامعه دارد و هرگونه آسیبی در خانواده‌ها می‌تواند تهدیدی در سطح جامعه باشد؛ پذیرش سبک زندگی جدید توسط باطل خواندن ارزش‌ها و اعتقادات قدیمی؛ تخریب خانواده به وسیله ترتیب دادن ازدواج‌ها و "خانواده‌های فرقه‌ای"؛ تلاش برای جایگزین کردن ارزش‌های غربی به جای ارزش‌های اسلامی توسط فرقه‌های وارداتی؛ ترویج اباحه‌گری در حوزه‌های دینی؛ تشدید اختلافات مذهبی؛ مخدوش کردن تعصبات و تعلقات دینی مردم و بسترسازی جامعه برای پذیرش تهاجم فرهنگی

ج- آسیب‌های ملی: یکی از مؤلفه‌های امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران، مذهب و دین است، و به همین دلیل یکی از راه‌های ضربه زدن به امنیت ملی، تضعیف دین و مذهب و اعتقادات مردم است و در این خصوص یکی از راه‌های تضعیف اعتقادات و گرایش به دین و مذهب در مردم، ایجاد فرقه‌های نوظهور و جذاب نشان دادن آن‌هاست. این نکته که زمانی که جامعه‌ای دچار آسیب‌دیدگی فرقه‌ای گردد، بستر خوبی برای دخالت بیگانگان و پیاده کردن اهداف سوءشان می‌گردد، کاملاً قابل پیش‌بینی است. بسترسازی برای تهاجمات نرم بیگانگان؛ مخدوش کردن هویت ملی؛ بسترسازی برای بهره‌برداری سرویس‌های اطلاعاتی؛ خلق بهانه برای دخالت‌های بیگانگان به ویژه در بعد مباحث به اصطلاح حقوق بشری. (داداشی آذر: ۱۳۹۱)

۱-۴) راه‌های مقابله با عرفان‌های کاذب:

در مقابل رواج عرفان‌های کاذب دو راه اصلی در پیش داریم:

۱- تبیین عرفان اسلامی و سازمان‌دهی معنویت توحیدی به گونه‌ای که بتواند در خود انسان‌های اهل معنویت و موحد تربیت کند و در عمل دارای آثاری باشد که انسان‌ها در خویش بیابند و کمال و سعادت خود را حس کنند. عرفان اسلامی به انسان می‌آموزد که شما با استفاده از قدرت الهی و رابطه عمیق و خالص با خداوند به هر چه بخواهید می‌رسید و تمام استعدادتان به عنوان خلیفه خدا در روی زمین، شکوفا می‌شود.

۲- نقد عرفان‌های نوظهور و تبیین دروغین بودن معنویت ساخته و پرداخته دنیای مدرن مادی و این که هرگز این گونه معنویت راه به جایی نمی‌برد و توان راهبری انسان به سوی خدا و سعادت جاودان را ندارد و بلکه چیزی جز گمراهی نیست. (شریفی دوست، ۱۳۹۱: ۴۰-۳۷)

از این مطلب روشن می‌شود که مهم‌ترین راه‌کار مقابله و جلوگیری از گسترش این عرفان‌ها، پر کردن خلأ موجود در بازار معنویت است. این‌که ما شاهد هستیم که با وجود موج عظیم هجوم عرفان‌های نوظهور به شکل‌های مختلف، در بین مردم، در کشورهای اسلامی از رشد و اقبال کم‌تری برخوردار بوده‌اند، به دلیل وجود مسائل و مطالب ناب معنوی است، بنابراین خود روشن می‌سازد که آشنا ساختن مردم نسبت به معنویت ناب، بهترین و مؤثرترین راه مقابله با این عرفان‌ها می‌باشد. (شریفی دوست، ۱۳۹۱: ۴۳) هجوم مردم به معنویت و کاستی‌های ادیان سنتی و کلیساها و نبود مباحث معنوی ناب و امروزی، زمینه به وجود آمدن و یا بهتر بگوییم زمینه مطرح‌شدن عرفان‌های نوین را فراهم نموده است. شکی نیست که معنویت‌های بدلی و حرف‌هایشان در طول تاریخ وجود داشته است و همیشه به دنبال فرصتی برای عرضه افکار خود به جامعه بوده‌اند. این عصر که عصر هجوم مردم به معنویت است، این عرفان‌ها فرصتی برای به میدان آمدن و مطرح کردن خود پیدا نمودند. داشتن زیربنای اعتقادی درست و قوی می‌تواند نقش مهمی را در مراجعه نکردن به این عرفان‌ها ایفا نماید. به این بیان؛ شخصی که اصول اعتقاداتش را یاد گرفته و نسبت به آن علم پیدا نموده، سپس با مطالعه و بررسی، خود را به یقین نزدیک کرده است، دیگر کمبود معنوی احساس نمی‌کند که بخواهد با این عرفان‌ها آن را برطرف کند. چون پرواضح است که آنچه در این عرفان‌ها مورد نشانه قرار گرفته و قصد تغییر و القای تردید در آن را دارند چیزی جز اصول اعتقادات مردم نیست. سیری کوتاه در آموزه‌های این عرفان‌ها نشان می‌دهد که، بیش‌ترین حجمه آن‌ها به خداوند تبارک و تعالی است، که در طول تاریخ یک‌صد و بیست و چهار هزار پیامبر الهی، مردم را به سوی او و عبادت او دعوت نموده‌اند، اما خدایی که در عرفان‌های نوظهور از آن بحث می‌شود، خدایی است درونی و کاملاً متفاوت با خدای متعالی. این خود روشن می‌سازد، که اگر ما اعتقاد خود، خانواده و جامعه‌مان را نسبت به ذات اقدس ربوبی روشن و محکم نماییم، مسلماً در سایه ارتباط با چنین خدایی، از گزند انحرافات امروزی در حوزه عقیده در امان خواهیم بود. این مطلب در مورد بخش‌های دیگر اصول اعتقادات نیز حاکم است، چراکه بعد از خدا، دومین مطلبی که مورد هجوم این عرفان‌ها قرار گرفته وجود مقدس نبی مکرم اسلام است، البته بهتر است بدانیم که عرفان‌های نوظهور نه فقط پیغمبر اسلام را، بلکه پیامبران دیگر را نیز به شکل‌های مختلف کنار گذاشته‌اند، بعضاً یا کاملاً رد می‌کنند و یا با تحریف‌اتشان فقط اسمی از آن‌ها برده می‌شود.

در مورد امامت و عدل خداوند تبارک و تعالی نیز همین مطالب صدق می‌کند، به این بیان که، این اعتقادات نیز مانعی برای تحقق اهداف خیل عظیمی از عرفان‌های نوظهور است، به همین دلیل در برخی آثار این عرفان‌ها، می‌بینیم که عدالت خدا را با دلایل نامعلوم و بی‌اساس زیر سؤال برده و یا قصد خدشه وارد کردن به مباحث محکم امامت را دارند.

معاد نیز با بحث تناسخ کنار گذاشته شده است. به عبارت دیگر برای رد کردن معاد و قیامت به خاطر رسیدن به مقاصد خود به تناسخ پناه برده‌اند، زیرا اعتقاد به جهان آخرت و بهشت و جهنم منافی اهداف این عرفان‌ها است، به همین علت یا معاد را منکر شده و یا قائل به بهشت و جهنم دنیایی و این جهانی می‌شوند. نتیجه تمامی این بحث‌ها این می‌شود که، عرفان‌های نوظهور در پی از بین بردن اعتقادات اصلی مردم و زدن تیشه به ریشه معنویت ناب، برای رسیدن به اهداف خود هستند. لذا به نظر می‌رسد محکم نمودن پایه‌های اعتقادی و مبانی دینی راهی اساسی برای مقابله با این پدیده است و به این وسیله می‌توان، در مقابل امواج مخرب شبهات، ایستادگی نمود. (عشقی، ۱۳۹۰)

بر اساس مطالعات انجام شده و مصاحبه‌هایی که با خبرگان و اندیشمندان فعال در این زمینه به‌عمل آمده است روش‌های اساسی مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و توسعه آن‌ها را می‌توان به شرح ذیل خلاصه نمود.

۱-۴-۱) اتکا به باورهای اعتقادی و دینی:

الف) غالب فرقه‌ها و مکاتب گمراه باعرضه شخصیت‌های کاریزماتیک به اجتماع و بیان سخنان جذاب از سوی آنان توانسته‌اند مخاطبان بسیاری را به سمت خود جلب کنند. برای مقابله با این حرکت، علما و نخبگان جامعه نیز با انجام اقدامات مشابه می‌توانند شخصیت‌های عرفانی و دینی را که در تاریخ اسلام کم نیستند و برخی نیز در حال حاضر در جامعه اسلامی در حال فعالیت هستند، به مردم معرفی کنند.

ب) متأسفانه بسیاری از اعتقادات دینی سطحی است و بسیاری از دانسته‌ها اعتقاد عملی و باور قلبی نیست. لذا یکی از راه‌های ارتقای بنیه اعتقادی افراد تقویت و توسعه مراکز دینی در مناطق مختلف کشور است. هر جا که مراکز دینی فعال باشند و افکار و اعتقادات دینی را اشاعه دهند، راه نفوذ چنین عرفان‌هایی بسته خواهد شد. یکی از دلایلی که مردم جذب این‌گونه عرفان‌ها می‌شوند، پایین بودن سطح آگاهی نسبت به مسائل دینی است. اگر مراکز دینی به خوبی فعالیت کنند و بتوانند دین را آن گونه که هست به مردم عرضه کنند، مردم کم‌تر جذب چنین گروه‌ها و مسلک‌های دروغین خواهند شد. علما و روحانیون با شناسایی مراکز فعال این مسلک‌ها و مقابله با آنان می‌توانند نقش بسزایی در خنثی کردن چنین تهدیداتی داشته باشند.

ج) آنچه باعث جذب برخی افراد به این عرفان‌ها می‌شود، حباب‌های رنگی است که در قالب جواهرات اصل عرضه می‌شود. آنچه در دین مبین اسلام اصل آن وجود دارد و به دلیل عدم تبیین صحیح آن و عدم

عرضه به‌موقع زیبایی‌های حقیقی موجود در این دین مقدس، قول‌ها، رفتارها و وعده‌های کاذب موجود در این عرفان‌ها چنان زیبا جلوه می‌کنند که افراد ناآگاه را به‌سادگی به سمت خود می‌کشند.

۱-۴-۲) روش‌های فرهنگی:

الف) از جمله راه‌های نفوذ بر روی افراد یک جامعه، نفوذ فرهنگی به دلیل پایین بودن سطح فرهنگ جامعه یا گرایش افراد به فرهنگ وارداتی است. با توجه به حجم انبوه تبلیغات رسانه‌ای در دنیای امروز، فرق و گروه‌ها می‌توانند با استفاده از این ابزار قدرتمند تبلیغات خود را در سطح وسیعی به مردم عرضه و فرهنگ وارداتی را به عنوان اصیل‌ترین فرهنگ به افراد معرفی کنند. برای مقابله با این حرکت، باید نرم‌افزارهای آشنایی با این گروه‌ها و فرق با هزینه کم تهیه و در اختیار عموم قرار گیرد. همچنین صداوسیما می‌تواند با تهیه فیلم‌های مستند و معرفی این عرفان‌ها نقش بسزایی در بالا بردن سطح آگاهی مردم داشته باشد.

ب) متأسفانه برخی از این فرقه‌ها با استفاده از هنر موسیقی توانسته‌اند تأثیرات عمیقی بر روان و افکار جوانان بگذارند. موسیقی‌هایی که از سوی این گروه‌ها تولید می‌شود سرشار از خشونت، پوچی، بی‌هویتی و نفرت است که در نهایت منجر به از خود بیگانگی و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی می‌شود. معرفی موسیقی‌های خاص این گروه‌ها و جلوگیری از گسترش این نوع موسیقی و آشنا کردن جوانان با موسیقی اصیل ایرانی از راه‌کارهای پیشنهادی دیگر برای مبارزه با گسترش این گروه‌هاست.

۱-۴-۳) ارتقای سطح آموزش:

الف) آموزش در سطوح دانشگاهی: از آنجاکه کشور ما کشور جوانی است و جوانان و دانشجویان از سرمایه‌های عظیم این مرز و بوم محسوب می‌شوند، دشمنان همواره تلاش می‌کنند با تبلیغات منفی و ایجاد شبهه در اعتقادات و افکار آنان به اهداف شوم خود دست پیدا کنند. در چنین فضای شبهه آلودی است که به راحتی می‌توان بسیاری افکار التقاطی و منافی با شرع را به خورد جوانان داد. با توجه به این که بسیاری جوانان از روی ناآگاهی از پوشش‌ها، موسیقی‌ها و برخی اعمال و رفتار این‌گونه فرقه‌ها استفاده می‌کنند، بهتر است با روشنگری‌ها و آموزش‌هایی که به آنان داده می‌شود، راه هرگونه تقلید از این مسلک‌ها را بست. چه بسا تقلید کورکورانه و ناآگاهانه به مرور موجب جذب افراد به این افکار و اعتقادات شود.

ب) آموزش در سطوح زیر دانشگاهی: برای مقابله زیربنایی با این عرفان‌ها بایستی آموزش‌ها نیز زیربنایی و عمیق باشد. گنجاندن مباحثی در دروس دبیرستانی که به وجود انحرافات و التقاط‌ها اشاره داشته باشد نیز می‌تواند جوانان را در این سنین آگاه ساخته و تلنگری برای شکل‌گیری صحیح اعتقادات آنان باشد.

ج) برگزاری دوره‌های آشنایی با فرقه‌ها و عرفان‌های نوظهور: برای بالا بردن سطح آگاهی مردم و جوانان برگزاری دوره‌های آشنایی با این فرقه‌ها ضروری به نظر می‌رسد. لزوم برگزاری چنین دوره‌هایی برای والدین بیشتر توصیه می‌شود. زیرا پدر و مادر و خانواده نقش بسیار مهمی در جلوگیری از انحراف فرزندان در سطح اجتماع دارند. در این اثنا لازم است روش‌های آموزشی برای ارتقای مهارت‌های معنوی خانواده‌ها نیز برنامه‌ریزی و در سطوح عمومی با امکان دسترسی سریع و آسان خانواده‌ها ارائه گردد.

د) انتشار کتاب‌هایی برای روشنگری مردم: همان‌گونه که فرقه‌های انحرافی و مریدان و رهبران عرفان‌های نوظهور به راحتی دست به انتشار کتب تبلیغی زده و آن‌ها را به ارزان‌ترین قیمت و ساده‌ترین روش‌ها در اختیار پیروان خود می‌گذارند، وظیفه حکومت اسلامی است که با تدوین و انتشار کتبی به روشنگری مردم بپردازد و با نمایان ساختن اهداف شوم این گروه‌ها، آنان را رسوا کند و مانع از جذب پیروان جدید توسط آنان شود.

۱-۴-۴) روش‌های عملی و اجرایی مبارزه با اتکا به فعالیت‌های اجتماعی:

الف) با توجه به رشد روزافزون این فعالیت‌ها در سطح جامعه، تأسیس مؤسسات و سازمان‌های مردم نهاد (سمن) در اقصی نقاط کشور که قادرند با آنان مبارزه کنند نیز راه‌کار دیگری به نظر می‌رسد. با ابلاغ وظایف و مأموریت‌های یکسان به مؤسسات متقاضی، می‌توان مبارزه‌ای یکپارچه و ضربتی را در تمامی نقاط کشور علیه این گروه‌ها آغاز کرد.

ب) بازی‌های رایانه‌ای یکی دیگر از مصادیق نفوذ این فرقه‌ها به افکار و اعتقادات مردم به ویژه کودکان و نوجوانان است. لذا برای کنترل این نفوذ لازم به نظر می‌رسد کنترل و نظارت اساسی بر تهیه و توزیع این بازی‌ها انجام شود.

ج) در حال حاضر شاهد عرضه و فروش بسیاری از اقلام و نشانه‌های فرقه‌های ضاله در بازارهای کشور هستیم که بسیاری از مردم نیز بدون اطلاع از مفهوم این نشانه‌ها از آن‌ها استفاده می‌کنند. تا جایی که برچسب‌هایی از این نشانه‌ها نیز تولید و برای کودکان در بازارها عرضه می‌شود. انگشترهای خاص، دستبند‌های عجیب، گردنبند‌های اسکلتی، چکمه‌های چرمی تزیین‌شده با فلز و با نشانه‌های خاص، لباس‌های منقش به این آرم‌ها و... در بازار به راحتی و سهولت قابل دسترسی و خرید است که متولیان امور فرهنگی کشور در اقدامی آگاهانه باید اقدام به جمع‌آوری و جلوگیری از تولید و واردات این نشانه‌ها کنند.

۱-۴-۵) اقدامات امنیتی، انتظامی و قضایی:

در روند تغییرات حاصل از فعالیت این فرقه‌ها، آنچه از همه بیشتر مورد ستیز و عناد قرار می‌گیرد، سنت و هنجارهای رایج و پذیرفته‌شده است. این آثار نخستین، هرگز متوقف در این مقدمات نگردیده و نهایتاً هویت‌های خرد و هنجارهای نوپدید در تعارض با هویت‌های کلان و هنجارهای مقبول، آن هویت خواهی را به عرصه‌های اجتماعی تحمیل می‌نمایند، که مورد طمع غرب و جریان‌ات ضد اسلامی قرار می‌گیرد. این فرصت ساخته‌شده، به تدریج بر شکاف‌های دینی دامن زده و جایگاه دین را به عنوان ستون خیمه هویت و امنیت ملی در ایران، مخدوش می‌سازد و بستر وضعیتی را فراهم می‌سازد که حمایت سیاسی را جهت حفظ انتظام اجتماعی، به پذیرش حداقل‌های حکومت سکولار مجبور سازد. (مظاهری سیف، ۱۳۸۹ ب)

دستگاه‌های امنیتی و قضایی کشور با تمرکز بر تهدیدات امنیتی حاصل از گسترش عرفان‌های انحرافی نوظهور نسبت به مقابله با آن‌ها اهتمام ورزند و با شناسایی اماکن، مراکز فعالیت، متولیان و مبلغان این فرقه‌ها و رصد کردن فعالیت‌های آنان نسبت به عملیات خنثی‌سازی آن‌ها اقدام کنند.

برخی از اهم اقدامات لازم توسط این دستگاه‌ها به شرح ذیل است:

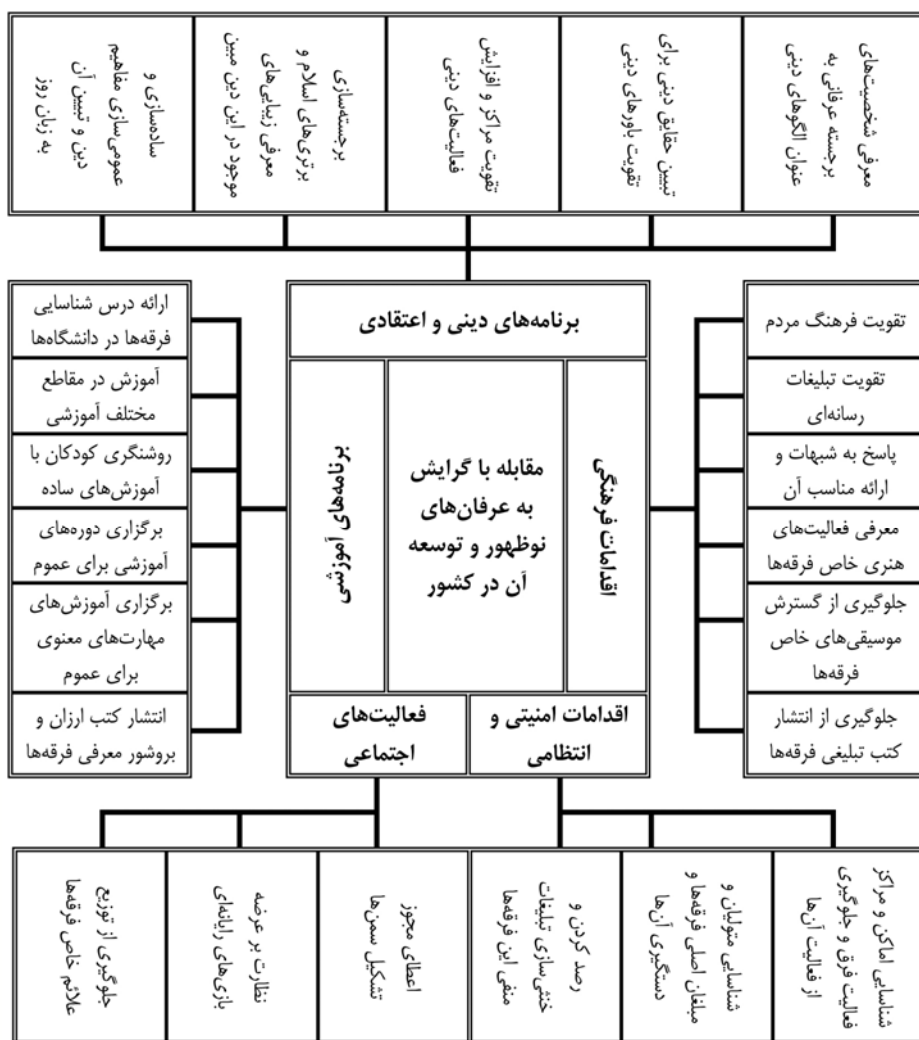
- الف) قوه قضاییه با ایجاد راه‌کارهای قانونی برای تعریف عناصر مادی، معنوی و قانونی به منظور جرم‌انگاری فعالیت، گسترش و عضو یابی این جریان‌ها اقدام نماید.
- ب) کمیسیون امنیت ملی مجلس شورای اسلامی با توجه به تهدیدات امنیتی حاصل از این نوع فعالیت‌ها در ابعاد امنیت ملی، اجتماعی و اخلاقی درصدد تدوین قانون لازم برای مقابله برآید.
- ج) وزارت اطلاعات نسبت به شناسایی و معرفی سردمداران ایجاد، اشاعه و توسعه‌ی این نوع عرفان‌ها اقدام نماید.

د) نیروی انتظامی در ابعاد ذیل برای مقابله با این جریان‌ها اقدام نماید:

- ۱- با برنامه‌ریزی دقیق و عملیاتی، و با کمک وزارت اطلاعات سردمداران ایجاد و گسترش این عرفان‌ها شناسایی، دستگیر و تحویل دستگاه قضایی کشور شوند.
- ۲- از ساخت، توزیع و فروش علنی علائم و نشانه‌های شناخته‌شده فرقه‌ها جلوگیری شود.
- ۳- از تبلیغات و عضوگیری این فرقه‌ها در فضای مجازی جلوگیری شود.
- ۴- از استفاده علنی از مدل‌های لباس، مو، آرایش و علائم رایج فرقه‌ها ممانعت به عمل آید.
- ۵) درنهایت محاکمه سردمداران و سرکردگان اصلی این جریان‌ها و فرقه‌های نوظهور و انحرافی در دستور کار قرار گیرد.

۶-۱) ارائه مدل مفهومی تحقیق:

همان‌گونه که اشاره شد گرایش به عرفان‌های نوظهور در هر جامعه و فرهنگی آسیب‌هایی را به همراه دارد و برای جلوگیری از این آسیب‌ها و صدمات ناشی از آن باید برای مقابله با گرایش به این عرفان‌ها چاره‌اندیشی نمود. لذا یک مدل پیشنهادی در خصوص اقدامات عملی برای مقابله با این نوع گرایش‌ها ارائه می‌گردد.

۲) مواد، ابزار و روش‌ها:

۲-۱) ابزار:

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته شامل ۲۳ سؤال بسته به منظور «بررسی راه‌کارهای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در کشور» است. این سؤالات در پنج مؤلفه جداگانه (برنامه‌های دینی و اعتقادی، اقدامات فرهنگی، اقدامات امنیتی و انتظامی، فعالیت‌های اجتماعی و برنامه‌های آموزشی) تنظیم و پاسخ‌ها در طیف لیکرت پیش‌بینی شد. محقق پس از تنظیم اولیه پرسشنامه آن را بین ۱۰ نفر از خبرگان توزیع و نظریات اصلاحی آنان را دریافت و اعمال نموده است. جامعه آماری تحقیق عبارت‌اند از: خبرگان مرتبط با عرفان‌های نوظهور اعم از خبرگانی که در مجامع علمی در این زمینه در حال مطالعه و تحقیق هستند و یا خبرگان انتظامی که به نحوی با موارد و پرونده‌های مبارزه با کارکرد و توسعه عمل گروه‌های انحرافی با عناوین فرقه‌های نوظهور یا سایر عناوین مشابه مرتبط هستند. تعداد ۴۰ پرسشنامه بین خبرگان شناسایی‌شده توزیع و تعداد ۳۶ پرسشنامه جمع‌آوری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل آماری شد.

۲-۲) یافته‌ها:

فراوانی گزینه‌ها در پاسخ به هر سؤال از پاسخ‌نامه‌ها استخراج و در جدول ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: فراوانی گزینه‌ها در پاسخ به هر سؤال

ردیف	مؤلفه	عامل مؤثر بر مؤلفه	خیلی زیاد (۵)	زیاد (۴)	متوسط (۳)	کم (۲)	اصلاً (۱)	نظری ندارم یا بدون پاسخ (۰)
۱	برنامه‌های دینی و اعتقادی	معرفی شخصیت‌های عرفانی و دینی را به عنوان الگوی مناسب دینی به خوبی و به‌طور کامل به جامعه توسط علما و نخبگان دینی	۱۸	۱۲	۴	۰	۰	۲
۲		تبیین حقایق دینی با هدف تقویت باورهای دینی توسط علما و نخبگان دینی باعث عمقی شدن این باورها	۲۰	۱۳	۰	۰	۰	۳

فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی

ردیف	مؤلفه	عامل مؤثر بر مؤلفه	بخشی زیاد (۵)	زیاد (۴)	متوسط (۳)	کم (۲)	اصلاً (۱)	نظری ندارم یا بدون پاسخ (۰)
۳		تقویت مراکز دینی در مناطق مختلف کشور با اشاعه افکار و اعتقادات دینی و افزایش فعالیت‌های دینی و مذهبی و ایجاد جذابیت برای حضور جوانان	۱۶	۱۵	۴	۰	۰	۱
۴		برجسته‌سازی برتری‌های اسلام نسبت به عرفان‌های کاذب و معرفی صحیح زیبایی‌های موجود در دین مبین اسلام برای روشن‌سازی وعده‌های دروغین بانیان و متولیان عرفان‌های کاذب	۱۵	۱۵	۲	۱	۱	۲
۵		تقویت گرایش افراد به ادیان الهی با ساده‌سازی و عمومی‌سازی عرفان‌های الهی و تبیین آن‌ها به زبان روز	۱۶	۹	۸	۱	۰	۲
۶		تقویت فرهنگ مردم برای بازشناسی اهداف مروجان عرفان‌های کاذب راهی	۱۸	۱۵	۲	۰	۰	۱
۷		تقویت تبلیغات رسانه‌ای توسط صداوسیما، ساخت فیلم‌های سینمایی و تهیه نرم‌افزارهای ارزان‌قیمت برای معرفی اهداف ناصحیح این نوع عرفان‌ها	۲۵	۹	۰	۰	۰	۲
۸	تقویت	برنامه‌ریزی برای پاسخ به شبهات ایجادشده توسط دشمنان و ارائه مناسب آن	۱۸	۱۴	۳	۰	۰	۱
۹		معرفی فعالیت‌های هنری خاص مثل ساخت فیلم‌ها، توزیع عکس و آرم و علائم و نمادهای مخصوص فرقه‌ها	۱۹	۱۴	۱	۰	۱	۱
۱۰		جلوگیری از گسترش موسیقی‌های خاص فرقه‌ها با شناسایی کامل آن‌ها توسط نهادهای فرهنگی کشور	۱۰	۱۵	۹	۱	۰	۱
۱۱		جلوگیری از انتشار کتب تبلیغی فرقه‌ها	۸	۱۴	۷	۴	۱	۲
۱۲		تعمیر	شناسایی اماکن و مراکز فعالیت این فرقه‌ها و جلوگیری از فعالیت آن‌ها	۱۵	۱۲	۴	۱	۱
۱۳	شناسایی متولیان و مبلغان اصلی این نوع عرفان‌ها و دستگیری آن‌ها		۱۶	۱۳	۵	۱	۰	۱
۱۴	رصد کردن و خنثی‌سازی تبلیغات منفی این فرقه‌ها		۲۳	۱۰	۱	۰	۱	۱

ردیف	مؤلفه	عامل مؤثر بر مؤلفه	خیلی زیاد (۵)	زیاد (۴)	متوسط (۳)	کم (۲)	اصلاً (۱)	نظری ندارم یا بدون پاسخ (۰)
۱۵	فعالیت‌های اجتماعی	اعطای مجوز تشکیل سمن‌ها (سازمان‌های مردم نهاد) ضد فرقه‌های راهی برای کمک مردم در براندازی	۱۲	۱۲	۱۰	۱	۱	۰
۱۶		نظارت بر عرضه بازی‌های رایانه‌ای به کودکان و نوجوانان	۱۶	۱۳	۶	۰	۰	۱
۱۷		جلوگیری از واردات، تولید و فروش علائم و نشانه‌های فرقه‌ها در کشور و نصب آن‌ها بر لباس‌ها و استفاده از آن درملاءعام	۱۴	۱۵	۶	۱	۰	۰
۱۸	برنامه‌های آموزشی	ارائه درسی با موضوع آشنایی با اهداف فرقه‌ها با هدف روشن‌سازی اذهان نسل دانشجو	۱۷	۱۶	۳	۰	۰	۰
۱۹		تبیین اهداف و روش‌های فرقه‌ها و عرفان‌های کاذب در مقاطع مختلف آموزش و پرورش	۲۰	۱۲	۳	۰	۱	۰
۲۰		برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی با فرقه‌ها در فرهنگ‌سراها و مساجد برای آشنایی عموم با این نوع عرفان‌ها	۱۷	۱۴	۴	۱	۰	۰
۲۱		استفاده از روش‌های ساده برای آموزش در مقاطع زیر دانشگاهی متناسب با سطوح سنی آنان برای روشنگری کودکان	۱۹	۱۰	۴	۳	۰	۰
۲۲		برگزاری دوره‌های عمومی آموزش مهارت‌های معنوی در مساجد و فرهنگ‌سراها بر اساس آموزه‌های عرفان اصیل	۱۴	۱۸	۲	۰	۱	۱
۲۳		انتشار کتاب‌های ارزان‌قیمت در اندازه‌های قابل‌ارائه در اتوبوس‌ها و متروها و تهیه بروشورهای مناسب	۱۷	۱۵	۱	۱	۰	۲

بررسی راهکارهای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور...

پایایی پرستشنامه: برای بررسی پایایی پرستشنامه از ضریب آلفا کرونباخ استفاده شده است. جدول ۲

مقادیر ضریب آلفا را نشان می‌دهد.

جدول ۲: پایایی پرسشنامه

تعداد سؤال	ضریب آلفا کرونباخ	آزمون
۲۳	۰/۹۲۷	راه‌های مقابله با عرفان‌های نوظهور

برای تعیین نوع آزمون مورد استفاده از بعد پارامتری یا نا پارامتری، از آزمون کلموگروف-اسمیرنف استفاده شد. با توجه به مقادیر بزرگ‌تر از $0/05$ سطح معنی‌داری، فرضیه نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه پذیرفته می‌شود. بنابراین می‌توان از آزمون پارامتری t تک نمونه‌ای استفاده نمود. یافته‌های تحقیق برای بررسی راه‌کارهای مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و گسترش آن در کشور به شرح جدول ۳ است:

جدول ۳: نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی راه‌های عملی مقابله با گرایش به عرفان‌های نوظهور و توسعه آن در کشور

ردیف	متغیر	تعداد نمونه	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	مقدار t	سطح معنی‌داری (Sig)
۱	برنامه‌های دینی و اعتقادی	۳۵	۴.۵۱۴۳	۰.۷۸۱۱	۰.۱۳۲۰	۱۱.۴۷۰	۰.۰۰۰
۲	اقدامات فرهنگی	۳۵	۴.۳۴۲۹	۰.۷۶۴۸	۰.۱۲۹۳	۱۰.۳۸۸	۰.۰۰۰
۳	اقدامات امنیتی	۳۵	۴.۰۵۷۱	۰.۹۰۵۶	۰.۱۵۳۱	۶.۹۰۶	۰.۰۰۰
۴	فعالیت‌های اجتماعی	۳۶	۳.۸۳۳۳	۰.۷۷۴۶	۰.۱۲۹۱	۶.۴۵۵	۰.۰۰۰
۵	برنامه‌های آموزشی	۳۶	۴.۳۶۱۱	۰.۸۶۶۹	۰.۱۴۴۵	۹.۴۲۰	۰.۰۰۰

با توجه به جدول ۳ آزمون t و مقایسه سطح معنی‌داری به دست آمده با $(\text{sig} < 0.05)$ ، با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت از نظر جامعه آماری برای مقابله با گرایش افراد به عرفان‌های نوظهور و توسعه آن در کشور می‌توان از برنامه‌های دینی و اعتقادی، اقدامات فرهنگی، اقدامات امنیتی و انتظامی، فعالیت‌های اجتماعی و برنامه‌های آموزشی بهره برد.

برای تعیین اولویت هر یک از راه‌کارهای اجرایی برای مقابله با گرایش افراد به عرفان‌های نوظهور از آزمون فریدمن استفاده شده است. بر اساس نتایج حاصل از آزمون فریدمن که در جدول ۴ آمده است، با

اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت تأثیر عوامل شناسایی شده در گرایش افراد به عرفان‌های نوظهور یکسان نیست و به شرح جدول ۵ می‌باشد:

جدول ۴: نتایج حاصل از بررسی اولیه آزمون فریدمن برای تعیین رتبه تأثیر راه‌کارهای اجرایی برای مقابله با گرایش افراد به عرفان‌های نوظهور

تعداد نمونه	۳۵
خی دو فریدمن	۲۹.۶۳۹
درجه آزادی	۴
سطح معنی‌داری (Sig)	۰.۰۰۰

جدول ۵: نتایج حاصل از بررسی آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی عوامل راه‌کارهای اجرایی برای مقابله با گرایش افراد به عرفان‌های نوظهور

ردیف	عامل	میانگین	امتیاز	اولویت
۱	برنامه‌های دینی و اعتقادی	۴.۵۱۴۳	۳.۶۳	اول
۲	اقدامات فرهنگی	۴.۳۴۲۹	۳.۲۶	دوم
۳	برنامه‌های آموزشی	۴.۲۶۱۱	۳.۲۴	سوم
۴	اقدامات امنیتی	۴.۰۵۷۱	۲.۶۶	چهارم
۵	فعالیت‌های اجتماعی	۳.۸۳۳۳	۲.۲۱	پنجم

۳) نتیجه‌گیری و بحث:

جامعه آماری موردتحقیق تمام راه‌کارهای پیشنهادی برای مقابله با گسترش عرفان‌های نوظهور و جلوگیری از گرایش به آن‌ها در ایران را تأیید نمودند و مهم‌ترین برنامه‌های مقابله‌ای را برنامه‌های دینی و اعتقادی دانستند و اقدامات فرهنگی، برنامه‌های آموزشی، اقدامات امنیتی و فعالیت‌های اجتماعی را به ترتیب در اولویت‌های بعدی اهمیت قرار دادند.

با مرور مجدد مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌های ارائه‌شده در مدل مفهومی می‌بینیم که از نظر جامعه آماری بهترین راه مقابله با گسترش عرفان‌های نوظهور در ایران برجسته‌سازی برتری‌های اسلام نسبت به عرفان‌های کاذب و معرفی زیبایی‌های موجود در این دین مبین است تا وعده‌های دروغین مبلغان، بانیان و متولیان این عرفان‌ها نتواند جایگزین این زیبایی‌ها گردد. سپس با استفاده از ساخت فیلم‌های سینمایی، تهیه و توزیع نرم‌افزارهای ارزان‌قیمت برای معرفی اهداف ناصحیح این عرفان‌ها و تقویت فرهنگ اسلامی

از یک‌طرف و جلوگیری از توزیع نمادهای خاص این فرقه‌ها از طرف دیگر به مقابله با آن‌ها برخاست. تقویت برنامه‌های آموزشی در سنین مختلف از دیگر اقدامات مقابله‌ای می‌باشد که از نظر جامعه آماری اهمیت بعدی را دارد. این آموزش‌ها هم به عنوان برنامه‌های درسی در ادوار مختلف تحصیلی در نظر گرفته شده است و هم آموزش‌های ساده که بتواند در دسترس عموم قرار گیرد. جامعه آماری اقدامات انتظامی و امنیتی شامل شناسایی اماکن این فرقه‌ها و دستگیری مبلغان آن‌ها و فعالیت‌های اجتماعی را که مهم‌ترین آن‌ها اعطای مجوز فعالیت به سمن‌ها می‌باشد، تأیید کردند اما در اولویت‌های آخر قرار دادند. آنچه از این بررسی برمی‌آید این است که از نظر جامعه آماری تحقیق اساس برنامه‌های مقابله‌ای و مبارزه‌ای بایستی مبتنی بر تقویت ارزش‌های دینی و فرهنگی و ارتقای سلامت فرهنگی باشد تا برنامه و اقدامات مبارزه مستقیم با این فرقه‌ها.

منابع:

- امین خندقی، جواد؛ (۱۳۹۱)، *دین و سینما، آموزه‌های اخلاقی و ارزشی*؛ بررسی و تحلیل بیش از سیصد فیلم؛ قم: ولاء منتظر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، چاپ اول
- پسنده، مریم، (۱۳۹۳)، *بررسی علل گرایش به عرفان‌های نوظهور در ایران و پیامدهای امنیتی ناشی از آن*، در: فصلنامه پژوهش‌های حفاظتی - امنیتی، بهار، سال سوم، شماره ۱.
- پیرعلی، مصطفی، (۱۳۹۱)، *صهیونیسم یا شیطان‌نیسیم (نقد و بررسی فرقه شیطان پرستی)*، تهران: انتشارات مهدیار جوان.
- پیری، یوسف، (۱۳۹۲)، *بررسی نقش عرفان‌های نوپدید بر امنیت اخلاقی*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- داداشی آذر، رسول، (۱۳۹۱)، *آشنایی با فرق و ادیان*، تهران: اداره کل آموزش و پرورش سازمان حراست کل کشور.
- دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم: معاونت فرهنگی و تبلیغی، (۱۳۹۰)، *جستارهایی درباره عرفان‌های نوظهور و انحرافی*، قم: نشر یاد اندیشه.
- شریفی دوست و دیگران، (۱۳۹۱)، *آسیب‌شناسی معنویت‌های نوظهور*، قم: نشر صهبا یقین.
- ضابط، حیدر رضا، (۱۳۸۳)، *بررسی جنبش‌های مذهبی غیرمتداول در جهان غرب*، در: مشکوه، پاییز و زمستان، شماره ۸۴ و ۸۵.
- طالبی دارابی، باقر، (۱۳۸۸)، *مکاتب جایگزین: تأملی در باب منشأ احتمالی عرفان‌های کاذب در ایران*، قم: مؤسسه فرهنگی هنری دایره المعارف.
- عشقی، داریوش، (۱۳۹۰)، *راه‌های مقابله با عرفان‌های بدلی*، در:
www.tebyan.net/newindex.aspx?pid=180252
- فعالی، محمدتقی، (۱۳۹۱)، *زمزمه‌های شیطانی: آسیب‌شناسی عرفان‌های کاذب*، تهران: نشر دارالصادقین.
- مظاهری سیف، حمیدرضا، (۱۳۸۹ الف)، *جریان‌شناسی انتقادی عرفان‌های نوظهور*، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ چهارم.
- مظاهری سیف، حمیدرضا، (۱۳۹۰)، *نقش جنبش‌های نوظهور در جنگ نرم*، قم: نشر عصر آگاهی.

مظاهری سیف، حمیدرضا، (۱۳۸۹ ب)، *آزادی - شادی و عشق در معنویت‌های نوظهور*، در: ماهنامه پگاه حوزه، شماره ۲۹۱.

مظاهری سیف، حمیدرضا، (۱۳۸۹ ج)، *سکولاریسم و عرفان‌های سکولاریستی: ادیان و عرفان‌های نوظهور*، (۴)، در: روزنامه رسالت، ۸۹/۸/۱.

مفیدنژاد، مرتضی، (۱۳۸۷)، *خطر گمراهی*، در: روزنامه رسالت، ۸۷/۸/۲۰.

مهدهوی کنی، سعید، (۱۳۸۶)، *دین و سبک زندگی*، مطالعه موردی: شرکت‌کنندگان در جلسات مذهبی، تهران: دانشگاه امام صادق (ع).

نوربخش، سجاد، (۱۳۹۰)، *بررسی و مقایسه علائم نابهنجاری‌های شخصیتی فرقه نوظهور دینی*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.